

مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز رویکرد غیرمرتبط در مدیریت جنگل‌ها و مراتع کشور

سخن مدیر مسئول

با تشکیل معاونت آبخیزداری در وزارت جهاد سازندگی، در فعالیتهای آبخیزداری کشور نسبت به گذشته تغییرات اساسی به وجود آمد. روند این تغییرات با ادغام این معاونت در سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور شدت گرفت که در وقت دیگر این تغییر رویکرد مورد بحث قرار خواهد گرفت. مطلبی که در این شماره به آن اشاره خواهد شد موضوع «مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز» است که به تازگی، به عنوان رویکرد ملی و محوری سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور معرفی شده که یک رویکرد غیرمرتبط در مدیریت اکوسیستم‌های جنگلی، مرتعی و بیابانی کشور است. شکل‌گیری اکوسیستم‌های طبیعی، جوامع و تیپ‌های گیاهی جنگل‌ها و مراتع کشور تحت تأثیر مستقیم اقلیم (نه حوضه‌های آبخیز) و عوامل اداپتیکی است و تنها با رویکرد اکوسیستمی و با توجه به فرایند توالی و تواتر در آنها در قالب طرح‌های جنگلداری، مرتعداری و مدیریت رویشگاه‌های بیابانی برنامه‌ریزی و مدیریت می‌شوند. درحالی‌که موضوع مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز یک موضوع نرم‌افزاری-راهبردی در مدیریت کلان آب به‌ویژه در بخش کشاورزی معنی و مفهوم دارد، چراکه هدف مدیریت استحصال آب، افزایش بهره‌وری و استفاده بهینه از آن در برنامه کلان توسعه پایدار یک حوضه آبخیز است و این فراتر از وظایف و توانمندی سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور است. درحالی‌که جنگل‌ها و مراتع کشور در قالب طرح‌های جنگلداری و مرتعداری با نگرش اکوسیستمی و نه بر پایه مرزهای شکل زمین مدیریت می‌شوند. با تجمیع فعالیتهای مرتعداری، مدیریت بیابان‌ها و فعالیتهای آبخیزداری در معاونت آبخیزداری در عمل و به تدریج موضوع طرح‌های مرتعداری و مدیریت بیابان‌ها به حاشیه رانده شدند و فعالیتهای آبخیزداری با تمرکز بر عملیات سازه‌ای و با محوریت رویکرد هیدرولوژیک در قالب پروژه‌های پرهزینه جای آنها را گرفت. اکنون با مطرح کردن مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز در جنگل‌ها نیز باید به تدریج شاهد کم‌رنگ شدن طرح‌های جنگلداری با نگرش اکوسیستمی شد.